

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Українська медична стоматологічна академія
Жешувський університет (Республіка Польща)

Гуманітарно-технічна академія
(м. Бельсько-Бяла, Республіка Польща)

Білоруський державний медичний університет
Національна медична академія післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика

Львівський національний університет
імені Івана Франка

Харківський національний медичний університет
Льотна академія

Національного авіаційного університету
(м. Кропивницький)

ЗБІРНИК СТАТЕЙ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИКИ,
ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ,
ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ»

7-8 листопада 2019 року

Полтава
2019

Збірник статей
IV Міжнародної науково-практичної
конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИКИ,
ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ,
ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ»**

Полтава – 2019

ББК 74.58+81.2

УДК 378.6

Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: збірник статей IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 7-8 листопада 2019 р.). – Полтава : Вид-во “Астроя”, 2019. – 460 с.

У збірнику представлено статті вітчизняних і зарубіжних науковців, в яких висвітлюються різноманітні проблеми сучасної лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології та педагогіки вищої школи. Збірник рекомендовано науково-педагогічним працівникам, які працюють у закладах вищої освіти, аспірантам, докторантам, а також широкому колу читачів, які цікавляться проблемами університетської освіти.

Автори публікацій несуть відповідальність за дотримання авторського права, точність цитування, достовірність наведених фактологічних даних, граматичні та стилістичні помилки.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Ждан Вячеслав Миколайович	голова оргкомітету, ректор Української медичної стоматологічної академії, доктор медичних наук, професор
Дворник Валентин Миколайович	перший проректор УМСА, доктор медичних наук, професор
Кайдашев Ігор Петрович	проректор з наукової роботи УМСА, доктор медичних наук, професор
Беляєва Олена Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією УМСА, заступник голови оргкомітету
Liliya Morska	Doctor of Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Foreign Languages for Science Faculties, Akademia Techniczno-Humanistyczna, Bielsko-Biala, Poland
Piotr T. Nowakowski	Associate Professor in Social Science, University of Rzeszów, Poland
Руденок Василь Васильевич	доктор медицинских наук, профессор, проректор по международным связям, УО «Белорусский государственный медицинский университет», г. Минск, Республика Беларусь
Круглик Наталья Анатольевна	кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой латинского языка, УО «Белорусский государственный медицинский университет», г. Минск, Республика Беларусь
Цисык Андрей Зиновьевич	кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры латинского языка, УО «Белорусский государственный медицинский университет», г. Минск, Республика Беларусь
Уваркіна Олена Василівна	доктор філософських наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ
Скрипнікова Таїса Петрівна	Заслужений лікар України, кандидат медичних наук, професор, професор кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів УМСА
Плачинда Тетяна Степанівна	доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук, Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький
Дерев'янченко Володимирівна	Наталя кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри латинської мови та медичної термінології, Харківський національний медичний університет
Лисанець Юлія Валеріївна	кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією УМСА

Таким чином, інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань. Головне – воно розвиває комунікативні вміння й навички, допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, забезпечує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді, прислухатися до думки своїх однокурсників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту». Нормативно-правові документи. – редакція 2019 р. – С. 11 – 38.
2. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 1999 році. // Стат. Біол. – К., 2000. – 39 с.
3. Белов В.И. Психология здоров'я / В.И. Белов. – СПб. : Респекс, 1994. –272 с.
4. Белинская Т. В. Развитие ценностного отношения к здоровью у студентов педагогического вуза / Т. В. Белинская // Психология в вузе. – 2007. – №2. – С.54–62.
5. Білоус В.Т., Горюнова Л.І., Цимбалюк А.В., Цимбалюк С.Я. Основи організації та методики викладання у вищій школі: Навчальний посібник. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 143 с.
6. Боброва В.Г. Теоретические вопросы проблемы профессионально-педагогических умений // Профессионально-педагогические умения и пути их формирования: Межвузовский сб. научных трудов. – Воронеж: ВГПИ, 1985. – С. 20-32.
7. Богданова І.М. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя: Монографія. – Одеса: Малк, 1998. – 284 с.
8. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие/ под ред. Булановой – Топорковой М. В.– Ростов н/Д, 2002.
9. Савельев А. Инновационное образование и научные школы // Alma Mater (Вестник Высшей школы). - 2000. - № 6. - С. 15-18.
10. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих пед. закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

УДК: 378.016-054.6:612:378.4:61 (477.54-25)

*Чернобай Л.В., Васильєва О.В., Ващук М.А.,
Сокол О.М., Маслова Н.М., Зеленська А.М.*

Харківський національний медичний університет ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ФІЗІОЛОГІЯ" У СУЧАСНИХ УМОВАХ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Стаття присвячена питанню інтернаціоналізації викладання дисципліни «Фізіологія» студентам-медикам Харківського національного медичного університету (ХНМУ). Наведені інноваційні викладацькі методичні заходи, що використовуються в сучасних умовах підготовки лікаря та оптимізують засвоєння теоретичної основи медицини, якою є фізіологія. Описана ефективність застосування цих заходів на кафедрі фізіології ХНМУ.

Ключові слова: *фізіологія, стратегія інтернаціоналізації, заклад вищої освіти, іноземні студенти, інновації.*

The article is devoted to the issue of internationalization of the teaching of the discipline "Physiology" to medical students of Kharkiv National Medical University (KhNMU). The given innovative teaching methods that are used in modern conditions of doctor training and optimize the assimilation of the theoretical foundations of medicine, which is Physiology. The described effectiveness of the application of these techniques at the Department of Physiology of KhNMU.

Keywords: *Physiology, internationalization strategy, higher education institution, foreign students, innovations.*

Статья посвящена вопросу интернационализации преподавания дисциплины «Физиология» студентам-медикам Харьковского национального медицинского университета (ХНМУ). Приведенные инновационные преподавательские методики, которые используются в современных условиях подготовки врача и оптимизируют усвоение теоретических основ медицины, которой является физиология. Описанная эффективность применения этих методик на кафедре физиологии ХНМУ.

Ключевые слова: физиология, стратегия интернационализации, высшее учебное заведение, иностранные студенты, инновации.

Вступ. Відповідно до нових соціальних, економічних та політичних умов сучасної України виникає необхідність внесення суттєвих змін до рівня підготовки студентів закладами вищої освіти (ЗВО), особливо до рівня підготовки студентів-іноземців. Навчальний процес передбачає участь у ньому двох суб'єктів, а саме тих, хто навчається і викладає, тому це ставить завдання щодо підвищення кваліфікації викладачів. Виконання цього завдання забезпечує розвиток міжнародного потенціалу та збільшення міжнародної складової у діяльності Харківського національного медичного університету (ХНМУ). У 2019 році найстаріша медична школи України відзначила своє 215-річчя. Протягом останніх 60-ти років відбувалася поступова інтернаціоналізація підготовки лікарів у ХНМУ, що забезпечило випуск близько 10000 лікарів із 120 країн світу [1, с.74]. Для збільшення успіху у цьому напрямку роботи університету, рішенням Вченої ради ХНМУ була прийнята п'ятирічна програма «Стратегія інтернаціоналізації Харківського національного медичного університету на 2019-2025 рр.», згідно якої процес інтернаціоналізації стає невід'ємною частиною і ключовим пріоритетом подальшого розвитку діяльності ХНМУ [2, с.109]. Зазначена програма ставить перед кафедральними колективами завдання інноваційних перетворень у викладанні як клінічних, так і теоретичних дисциплін з урахуванням іноземного контингенту студентської молоді.

Основна частина. Найстарша теоретична кафедра ХНМУ – це кафедра фізіології, яка була заснована разом з медичним інститутом Харкова у 1804 році, і яка забезпечує викладання студентам-іноземцям теоретичної основи медицини - фізіології на 2-му курсі навчання відповідно до навчальної програми. Організація навчального процесу базується на вивченні дисципліни за розділами (всього 17), послідовність яких визначається логічними причинно-наслідковими зв'язками. Вивчення і засвоєння кожного розділу відбувається у форматі аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів. Для об'єктивізації та модернізації перерахованих досить застарілих форм вивчення дисципліни колективом кафедри фізіології ХНМУ створені такі методичні рекомендації для іноземних студентів (англійською і російською мовами), які дозволяють самостійно крок за кроком опанувати розділами дисципліни з подальшим коригуванням їх засвоєння на аудиторному занятті. Вся дисципліна сформована у 3-и видання у вигляді "Робочих зошитів" контрольного-навчального змісту, у яких дана навчальна інформація у вигляді графів логічної структури теми, таблиць, додаткових текстових інформаційних блоків. Використовуючи цю інформацію студент-іноземець відповідає на контрольні питання, заповнює таблиці, робить відповідні висновки. Всього даними виданнями охоплені всі 130 навчальних годин практично-семінарських занять за спеціальностями "Магістр медицини" і "Магістр стоматології". Крім цього інноваційним підходом в підготовці студентів-іноземців

до складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ) колективом кафедри опубліковані "Методичні рекомендації" – збірник ситуаційних завдань в форматі даного іспиту за всіма розділами фізіології, згрупованих за темами заняття. Знаходячи правильну відповідь серед набору дистракторів, необхідно дати теоретичне обґрунтування цієї відповіді. Контролюється цей вид позааудиторної самостійної роботи на кожному занятті і оцінюється як поточна навчальна діяльність (ПНД) відповідними балами [5, с.187]. На даний момент розвитку вищої медичної освіти в Україні навчальна програма з дисципліни «Фізіологія» передбачає 50 годин лекцій, 130 годин практичних занять і 120 годин самостійної роботи студентів. Колектив кафедри, намагаючись вийти з цього «годинного» розподілу, був змушений шукати інноваційні форми проведення занять, так як безліч складних тем відводяться на самостійне вивчення, що ускладнює засвоєння дисципліни. У зв'язку з цим була створена нова форма викладання - монотематична аудиторна студентська конференція. Така конференція передбачає активну участь студента: з питань розробленої кафедрою програми конференції студенти роблять доповідь з презентацією, відповідають на питання аудиторії, беруть участь у дискусії. Роль викладача - пасивно-наглядацька, та така що корегує і доповнює студентів з питань, які не були ними розкриті. Конференція триває 4 години (одне практичне заняття), наприкінці її проводиться контроль поточної успішності шляхом вирішення ситуаційних завдань кінцевого рівня знань і виставлення оцінки ПНД [4, с.37]. З метою об'єктивізації викладання фізіологія, починаючи з 2018 року, колектив кафедри включив у процес навчання базові завдання USMLE (IFOM) як нової складової ЄДКІ. Це необхідно не тільки для поглибленого знання фізіології, а також інших фундаментальних біомедичних наук, що дозволяє досягти студентами розуміння ключових фізіологічних механізмів стану здоров'я, різних хвороб та моделей їх лікування. Впроваджується концепція практично-орієнтованого навчання студента, в процесі якого виявляється ставлення до нього як до особистості найвищої соціальної цінності. Дана концепція простежується і в роботі кафедрального студентського наукового гуртка (СНК), а саме засідання СНК проходять у 2х секціях - для іноземних і вітчизняних студентів окремо в різні дні. Для підтримки стратегії інтернаціоналізації навчання частина засідань цих секцій проходить спільно, що об'єднує наукові інтереси гуртківців, покращує знання англійської мови вітчизняними студентами, збагачує їх спілкування з представниками різних країн та збільшує толерантність між ними. Спрямованість роботи СНК різноманітна: розбір складних ситуаційних завдань клінічної спрямованості для більш глибокого вивчення фізіологічних механізмів, що супроводжується збільшенням навчально-мотиваційного та емоційного збудження; участь у науково-дослідній роботі кафедри, виступ з доповідями на студентських наукових конференціях, активну участь в різних конкурсах і фестивалях, які організовує кафедра [3, с.122]. Тільки у 2018-19 н.р. у форматі роботи СНК кафедри фізіології організовані конкурси-виставки «Фактори ризику неінфекційних захворювань», «Темпоральні механізми: адаптогени», «Фізіологія страху». Щорічно на кафедрі проводиться наукова конференція студентів та молодих вчених «Фізіологія - медицині, фармації та педагогіці: актуальні проблеми та сучасні досягнення». Участь студентів-іноземців у роботі СНК на рівні з вітчизняними забезпечує у них розвиток наукового мислення, можливості оперувати отриманими фізіологічними знаннями для розкриття причинно-наслідкових зв'язків у здійсненні реакцій організму, відточування ораторського

мистецтва та вміння написання наукових робіт та їх презентації, тобто саме тих особистостей, на яких базуються сучасні стандарти вищої освіти в Україні.

Висновки: Сучасний розвиток медицини передбачає, що випускник медичного ЗВО повинен вміти використовувати набуті знання у практичній діяльності у будь-яких ситуаціях. На це спрямована вища освіта, що є практично-орієнтованою. Успіх студента-іноземця у його майбутній професії залежить від того, наскільки він є компетентним у набутих ним знаннях, як своєчасно він може прикласти до конкретної клінічної ситуації фізіологічні механізми її виникнення. На це спрямовані інноваційні методи навчання та організації освітнього процесу у контексті стратегії інтернаціоналізації, виконання якої проводиться у теперішній час у ХНМУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маракушин Д.И., Васильева О.В., Синайко В.М. К вопросу об оптимизации учебно-воспитательного процесса с иностранными студентами в украинских медицинских ВУЗах / Д.И. Маракушин, О.В. Васильева, В.М.Синайко и др. // Современное состояние, проблемы и перспективы медицинского образования: материалы междунар. конф. (Бухара, Узбекистан, 12 апреля 2018г.). – С.71-75.
2. Маракушин Д.І., Чернобай Л.В., Глоба Н.С., Ісаєва І.М., Кармазіна І.С., Васильєва О.В. Оптимізація викладання дисципліни «Фізіологія» іноземним студентам ХНМУ / Д.І. Маракушин, Л.В. Чернобай, Н.С. Глоба, І.М. Ісаєва, І.С. Кармазіна, О.В. Васильєва // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України: матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль: ТНМУ. – 2019. – С. 109-111.
3. Чернобай Л.В., Глоба Н.С., Ващук М.А., Ісаєва І.М., Кармазіна І.С. Використання роботи студентського наукового гуртка на кафедрі фізіології як інноваційної технології організації навчального процесу / Л.В. Чернобай, Н.С. Глоба, М.А. Ващук, І.М. Ісаєва, І.С. Кармазіна // Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти: матеріали ЛП навч.-метод. конф. ХНМУ (м. Харків, 30 січня 2019 р.). – Х.: ХНМУ. – 2019. – С. 121-123.
4. Чернобай Л.В., Глоба Н.С. Монотематична аудиторна студентська конференція як засіб об'єктивізації навчального процесу / Л.В. Чернобай, Н.С. Глоба // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах: матеріали XI Міжрегіон. наук.-метод. інтернет-конф. (6-7 грудня 2018 р.).–Харків: ХНМУ.–2018.–С. 36-37.
5. Чернобай Л.В., Кармазіна І.С., Васильєва О.В. Навчально-методичне та організаційне забезпечення викладання дисципліни «Фізіологія» у форматі реалізації Закону України «Про вищу освіту» / Л.В. Чернобай, І.С. Кармазіна, О.В. Васильєва // Сучасні інновації в медичній освіті і науці та подальші шляхи реалізації Закону України «Про вищу освіту» у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах МОЗ України: матеріали конф. (12-13 травня 2016р.). – Тернопіль. – 2016. – Т.2. – С.187-189.

УДК 811.124'373.612.2:821(37)-313.1

Чернюх Н.Б.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У РИМСЬКІЙ
НАРАТИВНІЙ ПРОЗІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ПЕТРОНІЯ «САТИРИКОН»)

У представленій статті розглянуто засоби вербалізації емоцій у латинській мові на матеріалі роману Петронія «Сатирикон». Здійснений аналіз дає змогу констатувати, що основним засобом їх вираження є лексичні одиниці, які безпосередньо йменують емоційні стани й лексеми, які отримують емоційне навантаження в певному контексті. Рідше для вираження емотивності автор вдається до фразеологізмів і стилістичних засобів. Вибір тих чи інших засобів

Фоміна Л.В., Шейко А.О. Формування навичок самоконтролю у студентів..	412
Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Стенкова Н.Ф., Сіняєва І.Р., Атаманова О.В., Кононенко О.В., Барчан Г.С. Структурно-логічні схеми як засіб орієнтовної основи дій студентів під час вивчення пропедевтики педіатрії	414
Цвіренко С.М., Похилько В.І., Чернявська Ю.І., Соловйова Г.О., Жук Л.А. Деонтологічні питання та особливості їх висвітлення при підготовці лікаря-педіатра в сучасних умовах.....	418
Цисык А.З. Латинская терминология в последнем издании Международной гистологической номенклатуры.....	423
Чаленко Н.М., Тюнова А.І., Копотєва Н.В. Форми та принципи реалізації інтерактивних технологій для формування професійних навичок у майбутніх спеціалістів.....	430
Чернобай Л.В., Васильєва О.В., Ващук М.А., Сокол О.М., Маслова Н.М., Зеленська А.М. Інтернаціоналізація викладання дисципліни «Фізіологія» у сучасних умовах підготовки студентів-медиків Харківського національного медичного університету.....	433
Чернюх Н.Б. Лінгвальні засоби вираження емоцій у римській наративній прозі (на матеріалі роману Петронія «Сатирикон»).....	436
Шемчук О.А., Берестова В.В., Тюкіна В.М. Методи педагогічного контролю при викладанні дисципліни «Ботаніка» при підготовці молодших спеціалістів.....	441
Шенгер С.В., Кириченко М.П., Дунаєва О.В., Гончарова А.В., Пандикідіс Н.І. Урахування провідного типу сприйняття інформації студентами у процесі викладання фізіології у медичному університеті.....	444
Щербина М.О., Бородай І.С., Скорбач О.І. Роль використання інноваційних технологій у освіті майбутніх лікарів.....	448
Щербина О.В. Тестова система оцінки знань студентів як один із методів сучасної технології навчання під час вивчення іноземних мов.....	450